

sért, a pusziért. Én a rengeteg virágot - kegyeletem jeléül - elhelyeztem a régi, különlegesen szép síremlékeken.

Tsaghkadzorban ebédeltünk, és megemlékeztünk az örmény nemzeti ünnepről is: május 28-án kiáltották ki az I. Örmény Köztársaságot. Ilyenkor az a szokás, hogy az *Aragac* hegy körül körtáncot lejtjenek fiatalok-idősek egyaránt. Mi is megfogtuk egymás kezét és egy ici-pici Aragac hegyet alakítva, körtáncot lejtettünk.

Este nagy séta a Meszrop Masztoc sugárúton.

Május 29. vasárnap

Utolsó napunk Jerevánban. Délelőtt az Opera melletti parkban gyönyörködtem a festők kiállított képeiben. Finom ebéd után látogatás az Örmény Állami Történeti Múzeumban, ahol az igazgatóhelyettes várt bennünket. Először a Krisztus előtt 13. századi település, *Lcsasen* maradványait néztük meg, többek között azt a 3500 éves faszekeret, amely a budapesti kiállításon is látható volt. Az Urartu-kori városok emlékanyaga szintén ebben a múzeumban van kiállítva.

Különleges élményben volt részünk: az igazgatóhelyettes úr kizárólag nekünk kinyitotta azokat a termeket, ahol az ősi főváros, Ani kiállítási anyaga látható. Ezek a termek jelenleg nem látogathatók. Sőt, megengedték azt is, hogy azt a makettet, amelyet a romjaiban is impozáns ősi fővárosról készítettek, Heim Pali lefényképezhesse. Az ékszerek, a ruhák, használati tárgyak magas szintű szellemi kultúráról tanúskodnak.

Este szép hangversenyen örmény népzene hallgattam meg, amelyen Örményország legismertebb énekesei és hangszeres művészei léptek fel.

Május 30. hétfő

Végetért az utazásunk. Hajnalban indulás Zvartnocba, ahonnan egy óras késéssel indult el a gépünk. Prágán keresztül visszatértünk Budapestre.

Lelkileg feltöltődve, szellemileg meggazdagodva, fizikai valóságunkban halálosan fáradtan hazaérkeztünk. Az időutazás véget ért. De magammal hoztam a táj szépségét, az emberek kedvességét, a gyermekek mosolygó, tiszta tekintetét. Magammal hoztam a töretlen élni akarásukat, a lángoló hazaszeretetüket. Magammal hoztam az Óhazát.

„Harmónia szólt, zengett a tökély. Nagy, hősi idők fennkölt tanúi, Lelkünk, igazunk még bennetek él.”
(*Avetik Iszahakjan*)

Utóirat (helyett):

Felejthetetlen élményben volt részem, ezért köszönettel tartozom: dr. Issekutz Sarolta elnökasszonynak, Szongoth Gábor országos alelnök úrnak, Anahit Szimonjának, Zsigmond Benedek örmény tolmácsnak, Balogh Réka angol tolmácsnak, Heim Pál képviselőtársamnak, a Hyur Szerviz idegenvezetőjének, Krisztinának, valamint minden kedves útitársamnak, aki szeretetével, tehetségével, figyelmességével hozzájárult ahhoz, hogy ez a diplomáciai kapcsolatfelvétel az óhazával ilyen remekül sikerült. Köszönöm.

* * *

Stefka István

Búcsú a parancsnoktól

2005. május 18-án tragikus hirtelenséggel elhunyt Pongráz Gergely, a Corvin köz '56-os főparancsnoka. Május 28-án, 9.00 órakor az elhunyt lelki üdvéért búcsúztató szentmisét mutattak be a Szent István Bazilikában. Ezt követően gyászmenet kísérte a koporsót a Corvin közbe, ahol a déli harangszó után bajtársi búcsúbeszéd hangzott el. Itt tiszteleggett az 1956-os forradalom és szabadságharc hőse előtt a világ magyarsága.

Pongráz Gergely földi maradványait május 29-én, délután 15.00 órakor helyezték végső nyugalomra Kiskunmajsán, az 56-os Kápolnában. Az 1956-os szabadságharc egykori „élő legendája” nem hagyott itt bennünket: emlékét, hitét kegyelettel megőrizzük.

Wittner Mária: Ha ötvenhatot eladjuk, eladjuk a mártírjainkat

Mégsem lett hivatalosan nemzeti gyásznap Pongrátz Gergely temetése, mint ahogyan a Pongrátz Gergely Kegyeleti Bizottság és a Corvin közben összegyűlt tömeg kívánta. Holott jelképes alakja volt a magyar forradalomnak. Sokan azért látták, láttatták megosztónak a személyiségét, mert élete végéig, megalkuvás nélkül vallotta: 1956 szellemisége nem eladó, ötvenhat a magyar nemzeté, a magyar népé. Pongrátz Gergely a forradalom szimbóluma volt, a bátor Corvin közti harcosok, a pesti srácok jelképe, akik szembeszálltak a sokszoros szovjet túlerővel.

A felszentelésének századik évfordulóját ünneplő, zsúfolásig megtelt Szent István-bazilikában a múlt szombaton délelőtt kilenc órakor egyszerre szólaltak meg a harangok. A Corvin köz '56-os főparancsnokának lelki üdvéért a gyászmisést **Szabó Géza** kanonok tartotta. Olyan segítőtársai voltak a búcsúztatásnál, mint **Vazul atya** - 1956-ban, a budai Vár védelmének parancsnoka -, akit az oroszok csak **Barna** pópának neveztek, vagy **Kozma atya**, aki a katolikus-egyház hitét adta vissza bátorságával, amikor 1989-ben parókiáján ételt és fedelet adott sok ezer keletnémet menekülőnek. A második világháború után Szamosújvárról áttelepülő **Pongrátz** család sohasem tagadta meg örmény származását, az örmény vallást. Nem véletlen tehát, hogy a búcsúztató gyászmise utolsó harmadában Pongrátz Gergely földi maradványait az örmény katolikus liturgia szerint szentelte be egy Bécsből ide érkező örmény katolikus pap. Az ökumené azonban nem volt teljes. A felravatalozott koporsó előtt az Egyesült Államokból hazaérkező népes Pongrátz család, az ötvenhatos bajtársak és a tisztelők hosszú sorából hiányzott az előre bejelentett Szili Katalin szocialista házelnök, köztársasági elnök-jelölt és a kormánypárti koalíció másik tagja, az SZDSZ sem képviseltette magát. A Gyurcsány-kormány is távol tartotta magát a szertartástól. Ott volt viszont a pártoskodás felett álló **Mádl Ferenc** köztársasági elnök, **Orbán Viktor** volt miniszterelnök, a Fidesz - Magyar Polgári Szövetség elnöke, **Pokorni Zoltán** és **Schmitt Pál** alelnökök, **Kövér László**, a választmány elnöke és természetesen barátok, közéleti személyiségek.

A rekkenő hőségben tizenegy órakor elindult gyalog a többezres gyászoló menet a Szent István-bazilikától a Bajcsy-Zsilinszky úton, a Károly körúton, a Múzeum körúton és az Üllői úton át a Corvin közbe. Elöl haladt lépésben az '56-os forradalom hőse koporsóját vivő halottaskocsi, majd utána a Pongrátz-család népes tábora és az ötvenhatos szervezetek képviselői. Mögöttük lyukas zászlókkal fellobogózva haladt egy korabeli Csepel teherautó, a platón '56-os forradalmárokkal. Mögötte végeláthatatlan sorokban magyar emberek, akik tudták, hogy kit gyászolnak. A járdákról a tapssal tiszteletüket kifejező járókelők közül is sokan csatlakoztak a menethez. Az autósok nem dudáltak, nem türelmetlenkedtek, a fővárosnak ezen a szakaszán önkéntelenül is teljesült a nemzeti gyásznapi. Sokat elmond az emberek véleménye, amit a gyaloglás közben mondtak **Bajusz**ról, a Corvin köz főparancsnokáról. **Papp Lajos** szívsebész professzor: - Ő jelentette számunkra az élő forradalmat. Megint csak azt tesszük, amit sok esetben eddig tettünk nemzetünk nagyjaival: meg kell ahhoz halnia valakinek, hogy elismerjék nagyszerű tetteit. **Gutay László** nukleárisfizikus-professzor az Egyesült Államokból: - Én a Magyar Rádió előtt harcoltam, de Pongrátz Gergely volt az, aki vezette a Corvin közieteket. Az ellenállási góccok többségét szét tudták verni, de a Corvin közietek tíz napig tartották magukat. Gergelyt sajnos csak Amerikában ismertem meg, igaz bajtárs volt. Az viszont szégyen, hogy a magyar kormány még egy koszorút sem küldött. Szégyen, hogy Kuncze belügyministersége idején egy tüntetésen bilincsbe verték. A pesti srácok közül **Máriássy György Mihály**: - Tizennégy évesen a harcostársa voltam, kétszer is megsebesültem. Bajusz nem örült volna, ha a jelenlegi hatalom embereiből bárki is eljött volna a temetésére. **Szöghy István**: - Én is harcostársa voltam. Mondanak olyanokat, hogy nem volt kemény harcos, jó parancsnok. Ezzel be akarják mocskolni ötvenhatot, Gergely emlékét és bennünket is. El akarják venni a még élő forradalmároktól ötvenhatot. **Bánkúty Géza**, Széna téri harcos, az '56-os Történelmi Alapítvány alapítója: - Gergely egymagában jelképezte a forradalmunkat, 1956 tanítását, az együvé tartozást. **Sándorffy Györgyné dr. Kelecsényi Erzsébet**, az '56-os Világszövetség alelnöke: - A Corvin köz nagyon hamar meg fogja kapni azt az elismerést, amit megérdemel. Egy nemzetnek szüksége van szimbólumokra, és szerintem Pongrátz Gergely már életében legendává vált. **Ifj. Pongrátz Ernő**: - Nagybátyámat nemzeti hősnek tartom, családon belül is példamutató volt az élete.

Megérkezésünkkor már tele volt a Corvin köz előtti tér, a gyászolókból a Ferenc körútra is jutott jócskán. Egy őszes hajú idősebb úr könnyezett, amikor felravatalozták a mozi főbejárata előtt Pongrátz Gergely koporsóját. **Mezey Szilárd** elszorult torokkal kereste a szavakat: - Amíg Pongrátz Gergelyek fegy-

verrel harcoltak, én fényképezőgéppel. Sikerült kijuttatnom egy tekeres filmet a Corvin közti harcokról Nyugatra, amelyeket aztán a világ nagy sajtóorgánumai címlapon hoztak. Ezért kis híján majdnem felakasztottak. Gergelyt már akkor is őszinte, tiszta szívű, erdélyi, magyar hazafinak tartottam.

A Ferenc körúti metró felüljárójánál négy fiatalember várakozott egy-egy fehér szegfűvel. - Egy nemzeti hős halt meg - mondta az egyik. - Azért vagyunk itt, hogy egy szál virággal kifejezzük megbecsülésünket. Sajnos, a fiatalok keveset tudnak erről a korról. Szerencsére az apám sokat, mivel ő részt vett a forradalomban. A másik fiatalember sem rejtette véka alá véleményét: - Ha van valaki ebben az országban, aki előtt kötelesség fejet hajtani, akkor ez Gergely bácsi volt. Búcsúzásakor a nevüket is megtudtam. A huszonhét éves **Nagy Bálinttal** és **Rozsa Flores Eduardo** költővel beszélgettem.

A Himnusz éneklésével kezdődött a gyászszertartás az 1956-os forradalom legnagyobb harcainak helyszínén. Egymást követték a felszólalók. **Rácz Sándor**, a Nagy-budapesti Központi Munkástanács volt elnöke a parancsnok életének második szakaszáról beszélt, aki nemcsak harcolt a szabadságért, de '56-os múzeumot, kápolnát épített, és történelmi ifjúsági tábort hozott létre a határon túli magyar fiataloknak. Hazafiságából, önzetlenségéből tanulhatnak a hazai pénzemberek - mondta. Az idősebb testvér, **Pongrátz Ödön** emlékeztetett arra, hogy a sokszoros túlerőben lévő szovjetek háromszor is tüzszünetet kértek, és tárgyalást javasoltak. **Lezsák Sándor** országgyűlési képviselő kiemelte, hogy Pongrátz Gergely helytállásán is múltott, hogy 1956 forradalma az európai szabadságküzdelmek legszebb lapjaira került. Megszólaltak még az ötvenhatos szervezetek képviselői és **Patrubány Miklós**, a Magyarok Világszövetségének elnöke. A Pongrátz család kérésének eleget téve felszólalt **Bayer Zsolt**, lapunk főmunkatársa, aki személyes élményektől áthatva emlékezett meg Pongrátz Gergelyről. Ahogyan fogalmazott: - Ha egyszer hősnak kell lenni megint, én Pongrátz Gergely szeretnék lenni. Végül így fejezte be mondandóját: „Még nem veszett el minden...”

A gyászbeszéd közben a Corvin közt körbevevő házak ablakai közül jó néhány kinyílt és megtelt emberekkel, akik a gyászünnepe végén együtt énekeltek el a tömeggel a Szózatot és a székely himnuszot. Mintha újra együtt lettünk volna. Talán a volt harcostárs, a halálra ítélt, a tizenhárom évet ült **Wittner Mária** szavai illenek ide a leginkább, aki estig ott maradt a koporsónál a Pongrátz családdal és a bajtársakkal. Wittner Mária szerint sok mindent eltemettek Pongrátz Gergellyel most. Kérdésekkel teli állításokat fogalmazott meg: - Temetjük az álmainkat, temetjük a hitünket? Nem tudom. De minden egyes emberrel valami meghal bennünk. Ötvenhatot már hamisítják, mi pedig igazáról beszélünk a fiataloknak. Nem hiszem, hogy az, aki meghallotta egyszer az igazságot, el fogja fogadni a hazugságot is. A legtisztább szocialista forradalomnak akarják kikiáltani ötvenhatot, de 1956 a függetlenségért, a semlegességért volt. *Abban igaza volt Gergelynek: '56 nem eladó! Mert ha ötvenhatot eladjuk, eladjuk a mártírjainkat.*

(Megjelent a Magyar Nemzet 2005. május 30-i számában)

* * *

Bálintné Kovács Júlia

Emlékezés régi csíkiakról

4. rész

Pototcky Kristóf A terjedelmes Pototzky család nesztora és vezető tagja. Előbb kereskedő, azután a Takarékpénztár igazgató-pénztárnoka volt. Pedáns pontosságáról volt ismeretes, mely mellett a szigorú kötelességtudás vezette lépéseit. Jó modora, kevés szereplési viszketége, alkalmazkodó megjelenése közkedveltséget biztosított neki. Mint legényember élénken részt vett a város társadalmi mozgalmában. A színtársulatoknak egyik fő mecénása, s az itt rekedt primadonnák állandó udvarlója és útiköltség - előlegezője volt.

Pototzki Alajos Kristóf testvére, kedélyes örmény kereskedő. Szeretett az embereknek gúnynevet adni, amiért barátai őt elnevezték „Szilvaiz”-nek, s nem igen emlegették más néven. Mint a vándorszínészek mecénása volt ismeretes, miért a színészek hálából csak nála kontóztak, s nála adósodtak el, de ő mindig megtalálta a módját a kontó felhajtásának.

Száva Lukács* Mánya Dávid veje. (Íme a családi összefonódások az örmények között! B.K.J.) Taploccai birtokos. Ott is lakott, de életének jelentős részét a csíkszeredai intelligencia körében töltötte el, mert a társadalmi mozgalmakban élénken részt vett. A gazdálkodás mellett középületek, utak és hidak építését